

І. О. ЯБЛОЧНІКОВА

докторант

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України
м. Київ**ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТРІВ-ФІНАНСИСТІВ У НОРВЕГІЇ**

У статті розкрито сукупність організаційних аспектів здійснення магістерської підготовки й формування професійної компетентності випускників магістерських програм у галузі фінансів у ВНЗ Норвегії. Такі фахівці мають забезпечити платоспроможність і сталий розвиток як окремих підприємницьких структур та виробничих підприємств, так і фінансової, економічної й податкової систем країни загалом. Результати здійсненого автором аналізу, що наведені в статті, є цікавими та актуальними для українських педагогів і дослідників. Обґрунтовано перспективність запозичення позитивних моментів організації професійного навчання магістрів-фінансистів з перенесенням їх на ґрунт освітньої діяльності в Україні.

Ключові слова: професійна підготовка магістрів-фінансистів, формування компетентності фінансистів, вища професійна освіта в Європі.

Кризові явища, котрі є характерними останні п'ять років для Європи, на жаль, не минули й Норвегію. Скандинавські країни, завдяки їхній незалежній економічній і політичній позиції, а також відповідним заходам щодо захисту власного ринку, завжди більш "спокійно" реагували на негативні явища в економіці. Не останню роль в адаптації фінансової сфери, виробничих, економічних процесів до відповідних збурень відігравав норвезький кадровий потенціал, якість формування якого забезпечується відмінним високим рівнем функціонування сфери професійної освіти, у тому числі й фінансової.

Освіта – невід'ємна частина сукупності соціально-економічних процесів, галузь, що забезпечує майбутнє суспільства та європейського співтовариства. Зміни в економіці мають сприяти реалізації швидких змін в освітній сфері, відповідно, нині для вищої освіти досить актуальним є здійснення всіляких реформ. До проведення реформ здатні лише висококваліфіковані фахівці. Від них залежить, наскільки ефективно будуть функціонувати фінансова система, виробництво, здійснюватиметься міжнародне співробітництво.

Тобто, нині перед освітянами європейських країн, а також й України, котра обрала шлях до Європи, постають нові суттєві завдання. Вони пов'язані зі здійсненням підготовки у вишах професіоналів, здатних системно досліджувати ситуацію в соціально-економічній сфері, виявляти тенденції й адекватно прогнозувати сценарії розвитку. І тут важливим є не тільки розробка заходів зі зменшення впливу негативних факторів на відповідні результати виробничої та соціальної діяльності, а й визначення стратегій,

що нададуть змогу передбачати можливі наслідки відповідних процесів, дій і прийняття управлінських рішень.

Економіка скандинавських держав функціонує більш стабільно, ніж у державах Центральної, Південної та Східної Європи. Такий результат зумовлений заходами, які були заздалегідь вжиті їхніми урядами, що, у свою чергу, свідчить про відповідний рівень компетентності політичного й фінансового топ-менеджменту Швеції, Данії та Норвегії.

У Норвегії створено сприятливий інвестиційний клімат та сформовано суттєву виробничу базу. Тут працює низка міжнародних банківських структур, потужних страхових і фінансових компаній. Це визначає сталий попит ринку праці на висококваліфікованих менеджерів, економістів, бухгалтерів і фінансистів, що спроможні до розробки й запровадження ефективної політики, яка допомагає бізнесу протистояти викликам ринку в умовах економічної кризи.

Діяльність норвежців у певних соціальних і економічних сферах, у тому числі й у підготовці фахівців високої кваліфікації є показовою, а тому, на нашу думку, актуальним є вивчення їх досвіду стосовно організації підготовки в межах низки освітніх програм у вищій професійній школі, зокрема підготовки магістрів-фінансистів. Для української педагогічної спільноти також це є доречним у зв'язку з реалізацією українським суспільством євроінтеграції.

Метою статті є аналіз організаційних аспектів формування професійної компетентності фахівців фінансової сфери у вищих навчальних закладах Норвегії, а також з'ясування можливості успішного запозичення відповідного позитивного досвіду з метою оптимізації вищої професійної освіти України та її інтеграції до європейського освітнього простору.

Потрібно зауважити, що науковці України до цього часу недостатньо уваги приділяли аналізу здобутків освітян Скандинавських країн. Хоча дослідження функціонування вищої освіти за кордоном в українській педагогічній науці є одним із важливих напрямів. На його реалізацію спрямовували зусилля Н. Абашкіна, Ю. Бекетова, Л. Віннікова, Н. Гайдук, М. Дмитриченко, В. Зубко, О. Карпенко, І. Козубовська, С. Когут, К. Корсак, Н. Лавриченко, Г. Лещук, О. Матвієнко, Н. Микитенко, Н. Ничкало, О. Павлішак, В. Поліщук, О. Пришляк, Л. Пуховська, А. Сбруєва, Г. Слосанська, С. Сисоєва, В. Семілетко, С. Харченко, С. Яблочников [1].

Вища освіта сучасних Скандинавських країн як невід'ємна складова європейського освітнього простору є носієм його основних характеристик. Її структуру та зміст свого часу вивчали українські й зарубіжні науковці-педагоги, а саме: А. Кулікова, Л. Филипповець, Е. Коккерсволд, Р. Лаппен, Т. Логвиненко [3], Р. Лунгстад, Я. Петерсон, Р. Расмуссен, Н.-Е. Свенссон, В. Сьюпаул, В. Тевліна, Т. Хьюсен, Т. Йенсен, П. Шернквіст, Д. Якобсон та ін.

Як було нами зазначено вище, освітяни Норвегії мають здобутки в забезпеченні високого рівня якості формування сукупності теоретичних знань, практичних умінь та навичок фахівців-фінансистів, а також відпо-

відні традиції здійснення діяльності в галузі вищої освіти. Приклади практичного застосування цими фахівцями набутих у ВНЗ навичок відображаються в їхніх конкретних справах. На жаль, організаційні аспекти та розроблені освітянами цієї країни методологічні принципи гарантування якості підготовки й компетентності фінансистів залишились поза увагою українських науковців-педагогів. Частину цих питань у цій публікації ми спробуємо розкрити.

Попередньо в публікації [2] ми зазначали, що в більшості Скандинавських країн система вищої освіти бінарна, має два сектори: університетський і не університетський. Для її функціонування характерне формування в студентів університетів поглиблених теоретичних знань та озброєння їх навичками наукового пошуку. Інші освітні заклади орієнтують свою діяльність, передусім, на реалізацію програми професійної підготовки. Але час вносить корективи в скандинавську систему освіти. Ринок праці вимагає відповідних новацій, а тому поступово університети приділяють більше уваги поглибленню професійної підготовки. А освітні установи не університетського сектору залучають до викладання знаних науковців, тим самим посилюючи наукову складову відповідних програм.

Бінарною є система вищої освіти Норвегії й Данії, а у Швеції вона є унітарною [3]. Цікавим є той факт, що досить довго ця скандинавська країна фактично посідала третє місце (після США та Ізраїлю) за відповідним показником стосовно частки населення з вищою освітою у віці 25–64 років (майже 30%). Крім того, вона увійшла до першої десятки країн світу за так званім “індексом освіти”, котрий характеризує відносні досягнення держав у підвищенні грамотності дорослого населення та збільшення загального показника тих, хто навчається в різних навчальних закладах.

Система вищої освіти Норвегії включає 6 університетів; 28 університетських коледжів; 2 національні академії мистецтв та майже 30 приватних вищих навчальних закладів. Її структура та зміст є подібними до шведської та данської. Для неї характерними є розмаїття навчальних програм, висока якість реалізації освітніх процесів, активна участь у міжнародних програмах академічної мобільності й співпраці вишів Європи. Державні заклади освіти перебувають під патронатом норвезького уряду, їх діяльність фінансується з бюджету. Навчання у вишах є переважно безкоштовним. Студенти також мають можливість отримати пільгові кредити під час навчання у ВНЗ.

Навчальний процес у вишах зазвичай реалізується норвезькою мовою, однак, є й англійські програми. Норвегія реалізує освітню діяльність відповідно до вимог Булонської конвенції, до якої вона приєдналася однією з перших, а тому дипломи про вищу освіту, видані вишами цієї держави, визнаються не тільки в Європі, а й у всьому світі.

Найбільшими та найвагомішими в країні є виші, розташовані в містах Осло, Тромс, Ставнгер, Тронхейм, а також Університет Агдера, кампус якого знаходиться в Крістіансанні. Зокрема, університет у місті Осло був відкритий у 1813 р., тоді в ньому навчалися лише 17 студентів під керівни-

цтвом 6 викладачів. Нині це – фактично ціле університетське місто, у якому працює 40 тис. осіб, з яких 8 тис. – викладачі. У ВНЗ навчається 32 тис. студентів. Зокрема, магістрів економічного профілю навчають в Інституті економіки цього вишу за такими програмами: “Економіка”, “Європейський магістр з економіки та управління в галузі охорони здоров’я”, “Економіка охорони здоров’я”, “Математика та економіка” та “Соціально-економічний аналіз”.

Ці програми розраховані в основному на два роки навчання (120 кредитів ECTS), однак, певні з них є невід’ємною частиною системи безперервного навчання за схемою “бакалавр – магістр” протягом п’яти років. З названих вище магістерських курсів лише останній орієнтує випускників на подальшу роботу фінансового аналітика. При цьому зазначену спеціалізацію магістранти здобувають під керівництвом викладачів департаменту “Фінанси та банківська справа” факультету соціальних наук.

Норвезький університет природничих та технічних наук (Norwegian University of Science and Technology), головний офіс якого розташовано в місті Тронхейм, пропонує низку програм, у межах яких здійснюється підготовка магістрів у галузі фінансів. Зокрема, магістерська програма “Фінансова економіка” має обсяг 120 кредитів (ECTS) та термін реалізації чотири семестри (два роки). Після її закінчення напрями працевлаштування випускників є такими: фінансове консультування, управління активами, консультаційні послуги в банківському секторі, фінансовий аналіз, фінансове управління та напрацювання стратегій у підприємницькій, банківській і страховій сферах тощо.

Для цієї програми характерною є велика кількість обов’язкових навчальних курсів: у першому семестрі – “Прикладні обчислення” (15 кредитів), “Фінансовий менеджмент підприємства”, “Фінансові інструменти” (кожен по 7,5 кредитів); у другому семестрі – “Економетрика” (15 кредитів ECTS), “Фондовий ринок та ризику”, “Спільна робота експертів” (кожен по 7,5 кредитів); у третьому семестрі – “Прикладна економетрика” (15 кредитів), “Макроекономіка та фінанси” (7,5 кредитів). І лише 7,5 кредитів ECTS у межах програми відведено елективним курсам. Увесь четвертий семестр магістранти присвячують підготовці магістерської дисертації, на яку відведено 30 кредитів ECTS.

Не залишаються поза увагою навчального процесу питання, що стосуються фондового ринку та відповідної невизначеності, аналізу макроекономічної ситуації й фінансових процесів, відбувається вироблення практичних навичок роботи в команді експертів. Останній аспект є досить важливим з погляду формування компетентності майбутніх магістрів-фінансистів, котрі мають бути готовими до роботи в різних інституціях, у тому числі й міжнародних.

Аналіз структури цієї навчальної програми Norwegian University of Science and Technology (NUST) свідчить про те, що математичній підготовці майбутніх фінансових аналітиків і консультантів приділяють багато уваги.

При цьому в першому семестрі це, фактично, класична математика (лінійна алгебра, вектори та матриці, інтеграли, диференціальні рівняння) і прикладні питання теорії оптимізації. У другому та третьому семестрах майже половину навчальних годин відведено прикладній економетриці, вивчення якої надає змогу майбутнім фінансистам здійснювати системний аналіз економічних процесів та адекватно прогнозувати їх подальший розвиток.

Подібною до зазначеної вище є програма NUST “Магістр ділового адміністрування в галузі економіки” (термін реалізації – два роки, обсяг – 120 кредитів ECTS), зокрема, її спеціалізація “Фінансування та інвестиції”. Відмінностями цієї програми від попередньої є, по-перше, наявність декількох основних треків, що орієнтують магістрантів на реальну практичну діяльність після закінчення навчання у ВНЗ. Елективним курсам тут відведено 15 кредитів, крім того, майже цілий семестр магістранти мають проходити міжнародне стажування в одному з вишів – партнерів у країнах Європейської унії. Основні курси займають лівову частку структури навчальної програми – 60 кредитів ECTS, при цьому з них 15 кредитів – це обсяг курсів, що є спільними для всіх спеціалізацій, 15 кредитів ECTS відведено на факультативні курси, які за змістом мають перегукуватися з основними курсами колег та опановуватися саме під час перебування за кордоном. Підготовка та захист магістерської дисертації реалізується в останньому семестрі. На це відведено 30 кредитів ECTS.

Досить цікавою для нашого дослідження є магістерська програма “Бізнес адміністрування”, зокрема, її двох спеціалізацій “Фінансова економіка” та “Фінансовий менеджмент”, Університету Агдера. Ця програма в галузі бізнес-адміністрування спрямована на формування у випускників високого рівня теоретичних знань, емпіричних знань та аналітичних навичок. Вони повинні мати ґрунтовні знання щодо сучасних теорій і бути здатними критично осмислити теоретичні, емпіричні та етичні питання й проблеми, з якими вони можуть мати справу в межах своєї професійної діяльності. Також вони мають добре розуміти глобальні економічні та фінансові проблеми. Структура програми містить 12 курсів, кожен обсягом у 7,5 кредитів ECTS. Крім того, підготовці магістерської дисертації протягом останнього семестру відведено 30 кредитів ECTS. Обов’язкові курси викладають протягом першого та другого семестрів навчання, чотири елективні курси студенти опановують у четвертому семестрі або ж здійснюють навчання за кордоном за програмою обміну.

Спеціалізація “Фінансова економіка” спрямована на формування в магістрантів аналітичних і практичних навичок, котрі надають змогу вирішувати складні проблеми, що мають місце в межах міжнародних фінансових ринків. Вони повинні вміти оцінювати переваги та ризики фінансових ринків, а також фінансових інновацій, добре розуміти, як саме працює міжнародний ринок, які важливі аспекти є в межах фінансування приватних та державних компаній, а також наявність взаємозв’язку між ефектив-

ністю функціонування фінансових ринків і реалізацією адекватної економічної політики.

Неабияка увага приділяється формуванню сукупності знань стосовно синтезу кількісних економічних моделей, навичок практичного застосування статистичних інструментів, необхідних для проведення незалежних емпіричних досліджень в галузі корпоративних фінансів, управління ризиками, оцінки і оптимізації інвестицій. Магістри, що здійснюють навчання за цією спеціалізацією, добре підготовлені до роботи у великих фірмах, банках і страхових компаніях, інвестиційних установах та консалтингових організаціях, а також у державних установах, таких як центральні банки, фінансові регулятори різних міністерств. Для іноземних студентів цієї програми всі обов'язкові курси викладають виключно англійською мовою.

До переліку факультативних курсів входять: “Економіка нерухомості”, “Фінансові розрахунки”, “Податкова політика”, “Напрацювання й прийняття управлінських рішень”, “Адміністрування проєктів”, “Управління постачанням”, “Управління та мережева організація у державному секторі економіки”, “Фінансова економетрика”, “Культура та етика”, “Актуальні питання Європейської унії”, “Історія, інститути і політика європейської інтеграції” тощо.

Університет Агдера (UA) проводить політику стосовно збільшення навчального навантаження, в межах якого опановують сучасні інструменти реалізації досліджень із застосуванням обчислювальної техніки. Магістри мають використовувати комп'ютер та прикладні комп'ютерні програми фактично щоденно. Більше того, підсумковий контроль знань також реалізується із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Усі студенти просто зобов'язані мати та безперервно використовувати мобільні засоби обчислювальної техніки. Також створюються відповідні умови для реалізації програм обміну студентів під час третього семестру навчання. Стажування здійснюється в одному із закладів – партнерів у Європі, США, Австралії та Африки. Навчання за кордоном забезпечує знайомство з іншими народами та культурами в професійному контексті. Це також є підставою для активного пошуку роботи в норвезьких компаніях, що здійснюють бізнес-діяльність в Азії та Африці. Більшість роботодавців вельми цінує такий досвід і з великим задоволенням пропонує випускникам відповідні посади.

Досить схожою за структурою до розглянутої попередньо є програма “Магістр бухгалтерського обліку” Університету Ставангеру (US), в якому навчається 9200 студентів, для яких навчальні курси викладають 1100 педагогічних працівників. Таке навчання має професійне спрямування та реалізується протягом двох років. Його основна мета – формування експертів у галузі бухгалтерського обліку, аудиту, фінансів, стратегічного управління та оцінювання. Крім того, це добрий трамплін для вступу до докторантури.

Основні курси цієї магістерської програми: “Фінансовий сектор”, “Податковий облік”, “Корпоративне управління та облік”, “Фондові рин-

ки”, “Фінансовий облік”, “Аудит” (кожен по 10 кредитів ECTS). Ще 30 кредитів відведено в четвертому семестрі на підготовку та захист магістерської дисертації. Решта, із загальної кількості 120 кредитів ECTS, елективні курси та участь у міжнародній програмі обміну студентів. Випускна магістерська робота зазвичай є ретельно розробленим науковим дослідженням, у межах якого вирішують існуючу проблему на підставі аргументів, виявлених під час аналізу первинних та додаткових документів, що свідчать про функціонування певного бізнесу. Її виконують під патронатом наукового керівника, дисертація надає змогу продемонструвати наявність досвіду реалізації практичної діяльності в галузі бухгалтерського обліку, аудиту, управління та фінансів.

Готують магістрів-фінансистів також і в найбільшій у Норвегії Бізнес-школі менеджменту, котра була заснована у 1943 р. як Інститут управління (BI). З 2010 р. в цьому закладі навчається 19 тис. студентів, з них 9,5 тис. – за денною формою навчання. Тут працюють майже 1000 співробітників, половина з яких – викладачі; 700 тимчасово залучених до навчального процесу висококваліфікованих педагогічних працівників. Мовами викладання є англійська й норвезька. Крім того, приблизно 1500 студентів цієї бізнес-школи навчається в Китаї завдяки плідному співробітництву з Фунданським університетом. BI також є мажоритарним акціонером одного з литовських вишів – ISM University of Management and Economics, у якому навчається приблизно 2000 студентів. Кампуси цього ВНЗ розташовані у Вільнюсі та Каунасі.

Норвезькі кампуси розташовані в Осло, Бергені, Ставангері, Тронхеймі, Кристиансанді та Драммені. Як приклад підготовки магістрів-фінансистів у цій бізнес-школі розглянемо структуру й зміст програми “Магістр у галузі фінансів”. Ця програма поглиблює знання студентів щодо вирішення фінансових і економічних проблем, озброює фахівців відповідними інструментами для успішної реалізації їх дослідження. Її випускники здатні аналізувати ситуації й знаходити способи вирішення складних проблем із застосуванням наукового підходу. Вона сфокусована на міжнародному економічному середовищі й на типових фінансових бізнес-ситуаціях. Її організатори застосовують низку методів навчання. Зміст програми враховує нагальні потреби ринку, що динамічно змінюється.

У структурі програми п’ять основних курсів (“Математика”, “Мікроекономіка”, “Статистика та економетрика”, “Вступ до арбітражу”, “Міжнародні корпоративні фінанси”) загальним обсягом 30 кредитів ECTS, а також десять курсів, що визначають відповідну спеціалізацію (загальний обсяг – 60 кредитів). Ще 30 кредитів відведено на підготовку та захист магістерської дисертації. Основні курси охоплюють загальну методологічну платформу, їх викладають у першому семестрі. Спеціальні предмети спрямовані на вирішення фундаментальних проблеми, що існують у галузі фінансів.

У другому семестрі магістранти опановують такі елективні курси: “Прикладна етика бізнесу”, “Методологія реалізації досліджень у галузі фінансів”, “Інвестиції”, “Оцінка”, “Управління ризиками” (кожен по 6 кредитів ECTS). Третій та четвертий семестри, крім підготовки магістерської дисертації, присвячено вивченню спеціалізованих факультативних курсів, зокрема таких, як “Корпоративне управління”, “Доходи від цінних паперів”, “Кредитні ринки та фінансова криза”, “Похідні”, “Корпоративні фінанси”, “Управління інвестиційним портфелем”. У третьому семестрі також для магістрантів програмою передбачено участь у програмі міжнародного обміну. Завершує процес навчання підготовка випускної роботи.

Перелічені нами магістерські програми забезпечують ринок праці не тільки Норвегії, а й інших країн Європи та світу висококваліфікованими фахівцями в галузі фінансів, що здатні сприяти і власному добробуту, і добробуту суспільства. Досить схожою на норвезьку є система вищої професійної освіти всіх Скандинавських країн. Але у зв'язку з обмеженнями щодо обсягів статті ми їх розглянемо в таких публікаціях.

Висновки. Вища освіта, зокрема фінансова, Норвегії має суттєві здобутки. Її структура й зміст гармонізовані з європейськими стандартами. Особливості організації підготовки магістрів у норвезьких ВНЗ, що враховують і загальноєвропейські тенденції, і національні особливості фінансової сфери, надали змогу забезпечити відповідний рівень якості, престиж та визнання дипломів у більшості країн світу, а також гарантоване працевлаштування випускників на батьківщині й за кордоном. Розглянуті нами в цій публікації аспекти реалізації магістерської підготовки й формування професійної компетентності магістрів-фінансистів надають змогу вітчизняним освітянам запозичити позитивний досвід зарубіжних колег з метою успішного впровадження його в Україні.

Список використаної літератури

1. Яблочников С. Л. Аспекти професійної підготовки у ВНЗ фахівців економічного профілю / С. Л. Яблочников // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя (Психол.-пед. науки). – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – № 3. – С. 136–139.
2. Яблочникова І. О. Особливості підготовки магістрів-фінансистів у Данії / І. О. Яблочникова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – Вип. 48 (101). – С. 256–263.
3. Логвиненко Т. О. Вища освіта Данії, Норвегії, Швеції у сучасному європейському вимірі / Т. О. Логвиненко // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 30. – С. 86–89.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2016.

Яблочникова И. О. Организационные аспекты подготовки магистров-финансистов в Норвегии

В статье раскрыты организационные аспекты осуществления подготовки и успешного формирования профессиональной компетентности магистров финансовой сферы в высших учебных заведениях европейских стран, в частности Норвегии. Уделено, в первую очередь, внимание подготовке магистров-финансистов в университетах.

Обоснована возможность заимствования имеющегося положительного опыта зарубежных коллег в деле подготовки высококвалифицированных финансистов в Украине.

Ключевые слова: профессиональная подготовка магистров-финансистов, формирование компетентности, высшее образование европейских стран.

Yablochnikova I. Organisational Aspects of Training of Masters in Finance in Norway

This publication discloses a set of organizational aspects related to the implementation of effective training and successful formation of professional competence of masters in finance in higher education institutions of the countries northern Europe. Attention is paid to training in the universities of Norway. Attention primarily on the training of masters in Finance at universities and other higher education institutions, both public and private ownership. Also identified universities, which implement training of masters-financiers and content of the programs. In this article, the author notes that the program master's in Finance in private higher education institutions can differ significantly in the structure, content and timing of training. These differences relate to and focus attention on specific issues of the activity of the financier, and the number of academic hours denominated loans are scheduled institution under the relevant programs. In the publication of carefully considered aspects that are General for higher education of Scandinavia, and which have significant differences. In particular, the author notes the binary higher education systems of Norway and Denmark, as well as the unitarity of the higher education system of Sweden. Such nuances are largely determined by the current economic situation in these countries and the real level of socio-economic relations in society, as well as centuries-old traditions of the national implementation of the activities in the field of education. In addition, the author explained the possibility of borrowing existing positive experience of foreign colleagues in the implementation of the training of highly qualified economists, in particular, a Master in the field of Finance in Ukraine, which has chosen the path to Europe.

Key words: vocational training of masters, formation of competence, the European higher education.